

La Safor

Anem fent!

Dijous passat, a la Casa de la Marquesa, el doctor **Francesc Devesa i Jordà**, d'Oliva, va presentar el seu darrer llibre, *Malalties i remeis: la salut en la correspondència de Francesc de Borja*. Devesa estava acompanyat per dues autoritats en l'estudi i la recerca de l'àmplia història personal i pública del patró de Gandia i de la historiografia del segle XVI: el professor **José L. Fresquet Febrer**, professor titular d'Història de la Ciència i Documentació de la de la Universitat de València i **Josep Piera**, el multiguardonat poeta beniooper, fill predilecte de Gandia, autor d'entre altres publicacions sobre el personatge, del llibre *Francesc de Borja. El duc sant*, amb el qual va guanyar el XXXI Premi de Narrativa Joan Martorell de Gandia l'any 2009.

Pasqual Molina, en representació del CEIC Alfons el Vell, l'entitat coorganitzadora de l'acte, donà la benvinguda als assistents i moderà, al final de la sessió, les qüestions que s'hi plantejaren. **Vicent Carmona**, cap del servei de Ginecologia de l'Hospital de Gandia i president d'AISSA, l'Associació per a la Investigació Sanitària en la Comarca de la Safor, l'entitat que ha col·laborat amb la Universitat de València en la publicació del llibre, anuncià els presentadors del llibre i, finalment, l'autor explicà amb tots els ets i uts la seua obra des de la concepció, progrés i publicació.

En el seu torn de paraula, el professor Fresquet, l'autor també del pròleg del llibre, digué que, en un treball de recerca admirable, Devesa «s'havia dedicat a bussejar en els *Monumenta Borgia* (col·lecció de set volums gruixuts, que recullen tota la documentació recollida fins el moment sobre Francesc de Borja) i a extraure'n tota la documentació per a obtenir dades sobre qualsevol aspecte de la salut del mateix Borja, dels corresponents, així com de terceres persones o de la població general, i que en els

Un moment de la presentació del llibre de Devesa, divendres passat a Gandia.

XIMO FERRI

MALALTIES I REMEIS

Pasqual Molina

pasqualmolina.wordpress.com

prop de tres mil documents analitzats (2.769), l'autor havia estudiat els esdeveniments històrics, socials i culturals del corresponent període històric i que havia tingut que familiaritzar-se amb les idees i les practiques mèdiques de l'època».

Fresquet explicà el contingut dels dos primers capítols dels tres en què que el llibre estava estructurat, en què es reflectien les notícies ocorregudes durant la vida del duc sant relacionades amb la salut. Unes, la major part, són de caràcter clínic o descriptiu: malalties en general, les «de tota la vida» (febres contínues o cíclics, malalties respiratòries, digestives neurològiques i psiquiàtriques) i es reflecteixen les noves malalties com la sífilis, anomenada aleshores «mal francès». Altres escrits parlen de patiments específics de caràcter dolorós o inflamatori (reuma, ciàtica, gota i d'altres), problemes diversos

de l'orina, dels ulls, boca, oïda i provocats per algun traumatisme accidental, i ha trobat en la seua recerca referències a agressions a la salut (violència, assalts, guerres, naufragis militars, ferides per arma blanca i per armes de foc...) i una referència molt clara a les epidèmies que van delmar la població europea.

Una part important de la recerca s'ocupa de l'aspecte terapèutic emprat a l'època. De les

proprietats de les espècies conegudes, diguem-ne clàssiques (l'alfabega, la sàlvia, la flor del taronger) i de les novetats botàniques es del moment com el guaiac i la jalapa provinents de les Noves Índies; també de les propietats medicinals d'alguns aliments, de la balneoteràpia, de les sagnies i porgues. Hi ha referències d'hospitals per a pobres i malalts, també figuren noms de cirurgians, barbers i apotecaris, els quals, en general, són tractats amb respecte i acatament de les seues ordres. Finalment s'aprecia l'actitud preventiva i conservadora dels dirigents de la Companyia de Jesús cap a la salut dels seus membres: l'alimentació dels col·legials, la salubritat dels edificis, l'atenció mèdica, les directrius de la cúpula jesuítica perquè els sacerdots eviten l'exposició excessiva a les pestes i a disminuir el perills dels viatges.

Josep Piera dedica les seues paraules al tercer capítol, el qual tracta, específicament, la salut de Francesc de Borja i, com que en el treball de Devesa es conjuguen totes les carac-

terístiques que Fresquet havia expressat abans, va encoratjar les institucions culturals perquè es poguera fer una publicació d'eixe capítol i fer-lo públic i accessible als gandians.

El doctor Devesa contà que va ser precisament Piera qui el va acomboiar a donar una ullada a la salut del sant duc perquè hi havia la idea de que havia estat malaltís, sobretot en la darrera part de la seua vida, i que el seu treball conclou amb l'idea que «les dades extretes dels *Monumenta Borgia* no donen suport a l'estereotip hagiogràfic d'un Francesc de Borja malaltís. Les seues cartes mostren un perfil similar al dels altres corresponents respecte a l'interès per la salut pròpia o aliena. El creuament cronològic entre el *Diari espiritual* i la correspondència demostra que, en diverses ocasions, la situació de malaltia no impedeix la tasca quotidiana. Borja integra la malaltia en el seu particular acostament a Déu per la via del dolor (el seu 'amic'), però la responsabilitat l'obliga a continuar el treball que, junt a la contemplació, forma part de l'espiritualitat pròpia».

Els puc assegurar que el llibre és d'un interès innegable per a qualsevol tipus de lector, perquè més enllà de les inevitables referències hagiogràfiques sobre Francesc de Borja, hi podrà trobar, siga llec o savi de les referències mèdicosanitàries, reflectit el tarannà social, global del segle XVI.

En acabar la presentació, en la vorera de la Casa de la Marquesa, el professor **Santiago La Parra**, un dels més reconeguts estudiosos del sant duc, em recordava: «Francesc de Borja fou un personatge importantíssim en el món que li tocà viure, un home d'un grandíssim nivell intel·lectual», i es penedia, una vegada més, que hui encara continua sent un gran desconegut pels seus conciutadans.

La lectura d'este magnífic llibre de Francesc Devesa podria contribuir què deixara de ser-ho.

Romería en Villalonga pasada por agua

► **LA TRADICIONAL ROMERÍA QUE SE CELEBRA EN VILLALONGA** el sábado siguiente de la finalización de las fiestas patronales tuvo lugar ayer por la mañana, pero estuvo pasada por agua. A las 8 de la mañana hubo una misa en la capilla de la Mare de Déu de la Font, el emblemático edificio donde se custodia la imagen, tras la cual partieron los romeros para dirigirse al Racó del Duc, en concreto al

LEVANTE-EMV

lugar donde la tradición señala que un carbonero del pueblo, Senent Pla, halló la imagen de la Virgen, un 17 de agosto de 1708. Tras la primera parada a las puertas del cementerio, donde se rezó un responso, hizo aparición la lluvia, cosa que motivó que muchas personas optaran por regresar a la población. No obstante, otras continuaron el trayecto donde, junto al casalicío que conmemora el hallazgo, se rezó, se cantó el himno y se almorzó. Los festeros de este año de la Mare de Déu de la Font obsequiaron a los presentes con un aperitivo, dulces y bebida. Acabado el almuerzo volvieron al pueblo para finalizar la romería, informa **J. A. Roselló**.